
(B) L'anàlisi social de la desigualtat

La desigualtat econòmica a Catalunya. Fonts estadístiques

Marta Masats

Institut d'Estadística de Catalunya

Resum: Es fa una breu repassada a les fonts estadístiques disponibles per abordar des d'una perspectiva quantitativa les desigualtats a Catalunya, amb una especial referència a la distribució de la renda (desigualtats econòmiques i pobresa). Es presenta també una relació de fonts de dades rellevants produïdes per les oficines d'estadístiques oficials (IDESCAT, INE, EUROSTAT). S'intenta també exposar quins elements s'han de considerar per tal d'operar amb el concepte de *renda* a partir de totes aquestes fonts.

1. Introducció

L'Institut d'Estadística de Catalunya va iniciar l'any 1995 una línia de recerca amb l'objectiu de produir informació estadística sobre la distribució de la renda a Catalunya. Aquesta àrea de treball s'ha concretat en l'estudi de metodologies i tècniques relatives a la mesura de la desigualtat econòmica i la pobresa, i en l'explotació i l'anàlisi de fonts estadístiques oficials. És un treball en elaboració i procés continu. Actualment s'està atent a les successives innovacions metodològiques i tècniques que aquest camp de coneixement ofereix, així com a les novetats en les fonts fins ara existents. Ara per ara, els productes estadístics generats no aporten grans innovacions metodològiques, però han permès abordar des de diverses perspectives la

distribució de la renda a Catalunya mitjançant l'ús d'unes metodologies estàndards i utilitzades extensament.

Les persones que treballem en oficines d'estadística oficial constatem la infrautilització de les fonts estadístiques, tant pel que fa a l'ús dels resultats ja publicats, com a l'ús de microdades. Hi ha moltes raons que explicarien aquest fet (dificultats en l'accés, inadequacions metodològiques i tècniques, retards en la disponibilitat,¹ etc.), però és també atribuïble al desconeixement de les potencialitats i limitacions d'aquestes fonts. Un dels factors que poden ajudar a trencar aquesta tendència és un millor coneixement de les fonts estadístiques des de la perspectiva de temàtiques concretes.

Per aquesta raó, l'objectiu d'aquest treball és fer una valoració sobre les fonts d'estadística oficial disponibles per a tractar una de les vessants més importants de les desigualtats socials, com és la desigualtat econòmica i la pobresa. Que siguin sols considerades les estadístiques generades per oficines públiques d'estadística, no treu que hi hagi altres fonts de qualitat notable. Prèviament a la valoració de les fonts d'estadística oficial que poden tractar la desigualtat econòmica i la pobresa, s'analitzaran alguns aspectes tècnics de l'objecte d'estudi.

2. Aspectes tècnics previs

En estudiar la desigualtat econòmica i la pobresa s'han de prendre i explicitar un seguit de decisions tècniques, que han de tenir en compte en tot moment les fonts estadístiques que finalment s'utilitzaran.

Per a mesurar i quantificar la desigualtat econòmica i la pobresa, s'ha d'establir en primer lloc quina és la *unitat d'anàlisi*. En segon lloc, quina variable s'utilitzarà per a ordenar les unitats d'anàlisi segons la situació econòmica: cal establir un *indicador de renda*.

2.1. Unitat d'anàlisi

Respecte a la unitat d'anàlisi, la discussió és triar per llar o per individu. Aquesta és una discussió que de fet fa referència a un debat molt més ampli: quina és la posició que ocupen els individus, la prò-

1. És important ressaltar que les xarxes telemàtiques, en especial Internet, estan trencant les barreres de preus, espai i temps en les comunicacions, i això també és vàlid pel que fa a la informació estadística.

pia o la que ve donada per l'entorn familiar i social? La posició econòmica de les llars és considerada no tant un conjunt d'economies individuals, sinó una unitat que genera economies d'escala. Les opcions econòmiques individuals estan condicionades pel conjunt de decisions de tots els membres de la unitat familiar.

Generalment les fonts estadístiques opten per la llar com a unitat d'anàlisi, però quan es pren com a unitat d'anàlisi la llar, cal realitzar diversos ajustos als indicadors de renda per a considerar els diferencials en necessitats. Té el mateix nivell de necessitat una llar on hi viu una dona de 60 anys vídua, que una llar on hi viu una parella amb dos infants? Té la mateixa necessitat una llar amb dos avis, que una llar monoparental amb un infant? El punt de partida és que en créixer la dimensió familiar, les necessitats augmenten menys que proporcionalment. A més, llars amb composicions i característiques diferents (medi urbà/rural, estructura familiar, etc.) tenen també necessitats diferents. Per tant, aplicar a l'indicador de renda d'una llar l'ajust per càpita és insuficient. Per aquesta raó s'usen les escales d'equivalència, les quals converteixen la renda en renda equivalent (converteixen el nombre de membres de la llar en unitats de consum). Hi ha múltiples escales d'equivalència sobre les quals no hi ha consens. Cal explicitar, doncs, quina escala d'equivalència es pren.

Principals escales d'equivalència

Tota escala d'equivalència pot ser expressada de la manera següent:

$$W=D/S^e$$

on W = renda equivalent

D = renda total disponible

S = dimensió de la llar, i

e = elasticitat de l'escala d'equivalència respecte a les economies d'escala

1. OCDE (1976)

1 persona	0,666
2 persones	1,000
3 persones	1,250
4 persones	1,450
5 persones	1,600
Persones addicionals	0,150

2. Escala OCDE (1982, també anomenada *escala d'Oxford*), i utilitzada per la Unió Europea (Eurostat) en els programes de pobresa.

Primer adult	1,0
Adults addicionals	0,7
Infants menors de 14 anys	0,5

Se li ha criticat que atorga massa pes a les persones addicionals, i per aquesta raó s'ha construït l'escala següent.

3. Escala OCDE modificada, usada per Eurostat en els darrers programes de lluita contra la pobresa.

Primer adult	1,0
Adults addicionals	0,5
Infants menors de 14 anys	0,3

4. Buhmann et al. (1988) proposa l'escala d'equivalència següent.

$$E_h = S_h^{0,5}$$

on S = dimensió de la llar. Aquesta escala d'equivalència és cada cop més utilitzada en estudis internacionals.²

Recupera la primera expressió: $W = D/S^{0,5}$

2.2. Indicadors de renda: ingressos o despeses. La riquesa

L'anàlisi de la distribució dels recursos econòmics entre la població pot ser analitzada des de la perspectiva de la renda com a flux i, per tant, renda corrent, o bé com a estoc, el que es coneix com *riquesa*. La informació estadística a l'Estat espanyol ens marca el fet de considerar la renda com a renda corrent. La combinació d'ambdues (renda i riquesa) seria segurament l'indicador més adequat, però no es disposa de cap font estadística fiable i exhaustiva que abordi la disponibilitat de patrimoni per part de les llars. Per tant, s'hauran de considerar dues possibilitats: renda corrent a partir dels ingressos o a partir de les despeses anuals. L'elecció d'un indicador o de l'altre no és exempt de dificultats.³

Ingressos: A priori semblaria ser l'indicador de renda més adequat, ja que mesuraríem els recursos econòmics de què disposen les llars, però presenta problemes:

— La possible variabilitat del nivell d'ingressos d'una llar en curts períodes de temps pot no comportar variacions en el nivell de vida. En canvi, el nivell de consum o de despesa és molt més estable que el nivell d'ingressos.

2. En el marc de Catalunya ha estat utilitzada per MERCADER-PRATS i DELICADO (1999).

3. Vegeu més informació a MERCADER-PRATS (1998). «Identifying low standards of living: evidence from Spain». *Research on Economic Inequality*, núm 8, p. 155-173.

— La pregunta d'ingressos en una enquesta genera diversos efectes: un alt nivell de no-respostes i una subestimació sistemàtica dels ingressos declarats (subestimació que no es reparteix aleatòriament, sinó que es concentra en les rendes no salarials, rendes de capital, etc.).

Despeses: Significa mesurar el nivell de consum anual, és a dir, l'ús dels recursos econòmics obtinguts:

— Això funciona si es considera que no hi ha comportaments estalviadors, austers, o bé endeutadors.

— No s'imputen tota una sèrie de béns i serveis oferts per les administracions públiques, de què la col·lectivitat fa ús i que no són monetitzats (educació, sanitat, infraestructures, etc.).

Riquesa: Aquest ha estat un tema poc analitzat i estudiat, entre altres raons per la manca d'informació estadística fiable a l'Estat espanyol. La riquesa entesa com la possessió d'actius patrimonials o financers *posiciona* també socioeconòmicament, tant com les rendes corrents. A més han tingut en la nostra història recent una importància cabdal; la tendència alcista dels darrers anys de la dècada dels vuitanta, així com dels darrers anys dels noranta, ha fet, i està fent, que molts actius patrimonials i financers incrementin (fins i tot multipliquin) el valor. Això es tradueix en una dissociació creixent entre l'evolució de la distribució de la renda i el poder explicatiu dels ingressos corrents sobre els diferencials i les desigualtats del nivell de vida entre la població.⁴

Val a dir que a Espanya no hi ha estimacions oficials respecte a la distribució de la riquesa. Això s'explica per les dificultats tècniques que representa recollir de les llars aquesta informació. Hi ha dues vies: la via de l'enquesta és problemàtica atesa la dificultat que comporta recollir una llista precisa i rigorosa dels elements patrimonials i financers posseïts; i la via fiscal, potser és la més adequada, però tampoc exempta de problemes a causa de les variables recollides que no compleixen els mínims requisits per a analitzar les desigualtats econòmiques.⁵

4. NAREDO (1993). «Composición y distribución de la riqueza de los hogares españoles». *La distribución de la riqueza*. I Simposio sobre Igualdad y Distribución de la Renta y Riqueza. Fundación Argentaria.

5. ANALÍTICA, S.L. (1996). *Las desigualdades en España. Síntesis estadística*. II Simposio sobre Igualdad y Distribución de la Renta y Riqueza. Fundación Argentaria.

3. Les fonts estadístiques

Les enquestes de pressupostos familiars (EPF)

Les EPF són un instrument d'observació del comportament de la població en relació amb determinades variables econòmiques, demogràfiques i socials. Són la font estadística tradicional i més utilitzada en els estudis sobre desigualtat i pobresa. A l'Estat espanyol conviuen dues versions: la Enquesta contínua de pressupostos familiars (ECPF, a partir d'ara), i la Enquesta bàsica de pressupostos familiars (EBPF, a partir d'ara). En el tercer trimestre de 1997 s'ha modificat substancialment l'ECPF, que permetrà obtenir resultats per comunitats autònomes. La darrera EBPF va ser la de 1990-1991, i no s'ha tancat la possibilitat de repetir-la.

Organisme productor	Institut Nacional d'Estadística
Característiques metodològiques	Tipus d'operació estadística: enquestes per mostreig. Unitat d'anàlisi: llars privades que resideixen en habitatges familiars principals.
Continguts	En ambdues enquestes s'estudien les despeses de consum. Per a complir aquest objectiu el qüestionari té forma de diari on tots els membres de la llar seleccionada apunten les despeses (què i quant) de tota una setmana. En la EBPF90-91 el qüestionari és molt més extens, ja que es recull informació sobre els ingressos de les llars, entre altres variables. S'incorpora, per primera vegada, un mòdul de preguntes on els entrevistats opinen sobre la seva situació econòmica, que permet alhora la construcció dels llindars de pobresa subjectiva.
Mínima significativitat territorial	La EBPF té significació provincial, que és incrementada si es tracten les dades per comunitat autònoma. La ECPF té significació a l'àmbit estatal, a partir de 1997, en agregats per comunitat autònoma.
Disponibilitat de la informació	Publicacions, fitxers de microdades i resultats en línia.

Organisme productor	Institut Nacional d'Estadística
Valoració	<ol style="list-style-type: none">1. Es consideren un component essencial dels sistemes nacionals d'informació estadística, ja que proporcionen dades sobre les necessitats de la població, i sobre l'impacte de les polítiques socials i econòmiques en el nivell i en les condicions de vida.2. Malgrat això, a Europa no han assolit un nivell òptim d'harmonització. No estan harmonitzats ni els conceptes, ni els períodes, ni les classificacions. Tanmateix, Eurostat publica dades comparatives entre els països de la UE, ja que les dades s'harmonitzen a posteriori.3. Quant a la desigualtat, cal remarcar algunes limitacions:<ul style="list-style-type: none">— Cobertura: la població de referència utilitzada en el disseny de la mostra deixa de banda col·lectius especialment sensibles a situacions de pobresa i precarietat social: tota població difícilment abordable (persones sense allotjament fix, habitants d'allotjaments precaris, barraques, cabanes...), i llars col·lectives (presons, residències de gent gran, etc.).— Tot i recollir informació detallada sobre la renda de les llars, hi ha altres components econòmics que intervenen en el nivell de benestar, com són la riquesa en termes d'actius fixos, propietats o actius financers liquidables a curt termini, etc. Dóna pocs indicis sobre els nivells de privació i mancances de béns i serveis que poden produir situacions de precarietat.— Les EPF no són la font adequada per mesurar la desigualtat entre les rendes primàries, és a dir, les rendes generades en el mercat de treball. Tot i que l'enquesta recull l'origen dels ingressos de tots els membres de la llar, no es disposa d'informació sobre la jornada, les hores treballades, etc. Per tant, no es pot calcular una de les variables més utilitzades en aquesta mena d'estudis, com és el guany per hora.— No dóna informació longitudinal que permeti analitzar els factors conjunturals que afecten la situació econòmica de les famílies, les variacions en quantia d'ingressos i les pautes de consum. Això dificulta fer valoracions i avaluacions de les polítiques econòmiques i socials a curt i mitjà termini.

Pànel a les llars de la Unió Europea (PHOGUE)

En relació amb aquesta darrera limitació, EUROSTAT ha llençat una nova operació estadística, Pànel a les llars de la Unió Europea (PHOGUE), encaminada a construir un instrument que faci el seguiment de:

- el nivell de vida
- les condicions del mercat de treball
- la cohesió social
- les necessitats de la població
- l'impacte de les polítiques socials i econòmiques sobre les llars i les persones, per tal que faci de suport al disseny de noves polítiques en el marc de la UE.

Organisme productor	INE harmonitzadament amb tots els països de la UE; EUROSTAT com a organisme coordinador
Característiques metodològiques	<ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'operació estadística: enquesta per mostreig de tipus pànel, és a dir, s'entrevisten els mateixos individus i llars en diversos cicles o onades. En aquests moments s'han fet ja sis onades: 1994, 1995, 1996, 1997, 1998 i 1999. • Unitat d'anàlisi: conjunt de llars privat que resideixen en habitatges familiars principals i el conjunt de les persones que hi resideixen. En cicles o onades successives, també formen part les noves llars que s'hagin format, o bé les persones que s'hagin incorporat a les llars pànel.
Objectius	<p>L'objectiu principal és tractar aquests aspectes:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Ingressos i mobilitat deguda als ingressos — Pobresa, privació, protecció mínima — Ocupació, activitat, formació professional permanent i migracions laborals — Jubilacions, pensions i l'estatus socioeconòmic de les persones grans — Desenvolupament regional — Moviments migratoris — Nivell de formació i efectes sobre la condició socioeconòmica. <p style="text-align: right;">▬▶</p>

Organisme productor	INE harmonitzadament amb tots els països de la UE; EUROSTAT com a organisme coordinador
Continguts	<p>Qüestionari de la llar:</p> <ul style="list-style-type: none">— Informació sobre els membres de la llar— Habitatge i equipament de la llar— Situació econòmica de la llar (mòdul subjectiu)— Ingressos de la llar. <p>Qüestionari individual:</p> <ul style="list-style-type: none">— Activitat econòmica (principal i secundària)— Ensenyament i formació l'any anterior— Renda personal— Salut— Informació biogràfica (migracions, treball, educació).
Mínima significació territorial	Per NUT1 (grans regions). Pel que fa a Catalunya, queda inclosa dins una gran regió així com el País Valencià i les Illes Balears.
Disponibilitat de la informació	En aquests moments es disposa ja dels fitxers de microdades dels cicles 1994 i 1995. Publicacions disperses. Resultats en suport digital i en línia.
Valoració	<p>Té capacitats afegides respecte a les enquestes tradicionals.</p> <ul style="list-style-type: none">— L'avantatge principal d'una enquesta longitudinal respecte al format transversal és que té la capacitat de mesurar els canvis socials i controlar les variables que intervenen en aquests canvis. Es pot tenir informació sobre els canvis bruts individualment i canvis nets col·lectivament a través de l'estudi de transicions, durades i intervals entre esdeveniments rellevants.— S'estudia com els canvis en les polítiques socioeconòmiques (importants per a la integració europea) afecten les condicions de vida de les persones, i com les persones reaccionen a aquests canvis.— S'estudien també com els esdeveniments vitals de les persones comporten un canvi en la situació socioeconòmica, en quina mesura els canvis en els ingressos procedents de diverses fonts (salari, protecció social) estan afectats per intervencions polítiques o per canvis privats (canvi d'ocupació, migracions, modificar la composició de la llar, etc).— Permet fer estudis sobre l'exclusió social i la pobresa permanent, així com la relació educació-formació-treball.

Enquestes salarials

Les enquestes salarials són rellevants per als estudis de la distribució de la renda, atès que el 67 % de la renda bruta familiar disponible prové de les remuneracions dels assalariats.⁶ A l'Estat espanyol hi ha dues estadístiques de salaris, l'Enquesta de salaris a la indústria i els serveis, i l'Enquesta d'estructura salarial.

Organisme productor	INE
Característiques metodològiques	<ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'operació estadística: enquestes per mostreig trimestral. • Unitat d'anàlisi: Tots els centres de cotització de la Seguretat Social de cinc o més treballadors.
Objectius	<p>Produir informació estadística sobre:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nombre mitjà d'hores treballades per treballador i mes 2. Guany mitjà per hora treballada 3. Guany mitjà per hora treballada i mes.
Continguts	<p>Aborda totes les activitats econòmiques del sector indústria i serveis (de la C a la K de la CNAE93 i queden excloses les administracions públiques, defensa, la seguretat social, ensenyament, sanitat, serveis socials, serveis domèstic, etc.). En total uns quaranta-cinc sectors d'activitat.</p> <p>En el quart trimestre, els salaris són desglossats per sexe.</p>
Valoració	<p>La limitació principal és determinada per la dimensió de la mostra:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Quant a sectors, s'exclouen el sector agrari, l'Administració pública i alguns sectors privats. — Quant a la dimensió dels centres, hi ha un biaix cap a les grans empreses.

6. INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA, *Anuari Estadístic de Catalunya, 1998*.

Enquesta de salaris a la indústria i als serveis

Organisme productor	INE
Característiques metodològiques	<ul style="list-style-type: none">• Tipus d'operació estadística: enquestes per mostreig quadriennal.• Unitat d'anàlisi: es recull la informació directament dels treballadors.
Objectius	<p>Relacions entre el salari i algunes variables individuals (nivell d'estudis, antiguitat, tipus de contracte i ocupació):</p> <ul style="list-style-type: none">— Relacions entre els salaris i les variables de l'empresa (mercat de destí, existència de conveni col·lectiu i propietat)— Anàlisi de la distribució salarial.
Disponibilitat de la informació	L'INE publica resultats en línia.
Valoració	<p>La limitació principal és determinada per la dimensió de la mostra:</p> <ul style="list-style-type: none">— Quant a sectors, s'exclouen el sector agrari, l'Administració pública i alguns sectors privats.— Quant a la dimensió dels centres, hi ha un biaix cap a les grans empreses. <p>Permet, en canvi, analitzar la desigualtat salarial, l'anàlisi per dècils i la construcció d'índexs de desigualtat.</p>

Fonts fiscals

L'explotació estadística dels registres administratius que es deriven de l'activitat tributària de l'Estat (en especial l'IRPF i l'IPPF) s'ha fet en molt pocs estudis i de forma experimental. Però, per la informació que contenen, són rellevants per als estudis de distribució de la renda.

Impost sobre la renda de les persones físiques

Aquesta és una font de dades de tipus administratiu que, tot i no ser creada per explotar-la estadísticament, recull informació bàsica sobre els contribuents i les seves rendes declarades. L'impost sobre la renda grava la renda de les persones físiques, entenent com a renda la totalitat dels rendiments nets (treball, capital, activitats empresarials i professionals) així com els increments i les disminucions de patrimoni (plusvàlues i minusvàlues).

Organisme productor	Agència Tributària, però tradicionalment ha explotat les dades de l'Institut d'Estudis Fiscals.
Característiques metodològiques	<ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'operació estadística: explotació de registres administratius. • Unitat d'anàlisi: les persones físiques, tant si presenten la declaració conjunta com separada.
Objectius	<p>L'explotació estadística pretén donar a conèixer la distribució personal, sectorial i territorial dels salaris, les pensions i les prestacions socials en diner. Altres objectius:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Ús de la informació tributària en l'estimació de les macromagnituds de la comptabilitat nacional, comptabilitat regional i comptes satèl·lits. — Estimació de sous, de l'ocupació (encara que indirectament), així com de les prestacions socials en diner atorgades pel sector privat.
Disponibilitat de la informació	L'Institut d'Estudis Fiscals publica resultats detallats des de 1992. A partir de l'edició de 1996 estan disponibles en línia.
Valoració	<ul style="list-style-type: none"> — Les magnituds de les rendes i les persones que s'ofereixen en l'estadística tenen una fiabilitat alta, que es deriva del doble control del sistema tributari espanyol (sobre els salaris, les prestacions i les pensions, i els pagaments de les empreses i les entitats). — Des de l'anàlisi de l'ocupació, es pot obtenir molta informació sobre els assalariats, els pensionistes i els perceptors de prestacions, que permeten l'anàlisi de la distribució personal de la renda, el disseny i l'impacte de polítiques, etc.

Organisme productor	Agència Tributària, però tradicionalment ha explotat les dades de l'Institut d'Estudis Fiscals.
Valoració	<p>— Les magnituds demogràfiques i econòmiques no corresponen a la totalitat de les entitats, ni a la totalitat de persones. La manca de resposta és deguda al següent:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Frau fiscal.2. Manca de resposta total: omissió d'entitats, així com la totalitat de les persones, que apliquen retencions.3. Manca de resposta parcial: omissió de persones no identificades tributàriament incloses en el cens de retinguts o retenidors. <p>— Altres limitacions són:</p> <ol style="list-style-type: none">1. No es recull la data de naixement dels perceptors, el nivell d'estudis, la qualificació professional, ni el tipus de contracte, en el cas dels assalariats.2. Tampoc no es recull la fracció de l'any en què s'han ingressat sous, prestacions i pensions, fet que comporta que no es puguin calcular les mitjanes anuals dels salaris, pensions i prestacions.

Impost sobre el patrimoni de les persones físiques

Breument, l'impost sobre el patrimoni grava el valor dels béns i els drets de contingut econòmic que pertanyen al contribuent en el moment de la meritació de l'impost. L'obligació de presentar la declaració d'aquest impost no afecta el titular d'un bé o dret de contingut econòmic, sinó sols el titular la base imposable del qual sigui superior a 17.300.000 pessetes l'any 1999 (per exemple).

Aquest límit dels 17 milions impedeix recollir les dades dels titulars de béns inferiors a aquesta quantia i, per tant, s'està prescindint d'un volum de població important numèricament i significatiu en termes de l'anàlisi de la desigualtat econòmica.

4. Alguns problemes

L'anàlisi de la distribució de la renda a partir d'enquestes a la població, com poden ser el cas de les EPF, o les enquestes d'estructura salarial, així com el pànel europeu a les llars, no només està sotmès a les pròpies limitacions de la font, sinó que també afecta l'abast de l'objecte d'estudi. Molt breument, les més rellevants i relacionades entre si són la manca de cobertura i la impossibilitat de copsar la realitat dels extrems.

Pel que fa a la *manca de cobertura*, el marc de població sobre el qual es mostra deixa de banda col·lectius especialment sensibles a les situacions de precarietat econòmica. En optar com a unitat d'anàlisi les llars en habitatges familiars, s'obvien els grups de població residents en llars col·lectives (hospitals, residències), actualment en creixement progressiu, així com els grups de població residents en habitatges que, per la seva precarietat, no han estat censats. Aquest és un problema identificat des de l'oficina europea d'estadística (EUROSTAT), la qual té grups de treball permanents estudiant aquests aspectes.

Les enquestes a la població, realitzada mitjançant mostreig, són instruments de mesura òptims i adequats per a detectar els comportaments modals, corrents i freqüents en la societat. Aquesta és la seva virtut, però al mateix temps és la seva gran limitació. Un dels objectius de tot estudi de distribució de la renda és quantificar la distància entre els dos extrems, és a dir, es pretén agafar l'individu més ric i el més pobre i quantificar-ne la distància. L'ús d'enquestes per mostreig a la població comporten que *els extrems siguin estadísticament poc significatius*, atesa la poca freqüència que tenen en la societat.

5. Conclusions

S'ha pretès fer una exposició d'algunes fonts estadístiques, no tant amb l'ànim d'oferir una descripció i morfologia exhaustives, sinó des de l'òptica de destacar les possibilitats que ofereixen en l'anàlisi d'un tema concret: l'estudi de la distribució de la renda. També s'ha volgut presentar quines són les potencialitats i limitacions, les quals, no només han de ser considerades en la decisió d'usar-les, sinó que han de ser incorporades en tota explotació, anàlisi i interpretació de les dades.

En els darrers anys, s'ha avançat força quant al volum de producció d'informació estadística oficial susceptible de ser utilitzada, no sols des de la perspectiva de les desigualtats socials, sinó des de

molts àmbits temàtics propis de la sociologia. El material empíric generat per les fonts d'estadística oficial té com a avantatge principal que se n'explicita la metodologia i les tècniques emprades per a recollir la informació, fet que permet a la persona usuària de conèixer força al detall la qualitat dels resultats obtinguts. La mateixa dinàmica de les oficines i agències d'estadística comporta també que les metodologies siguin força consolidades en l'àmbit acadèmic i internacionalment. Ara bé, l'inconvenient més important és que poden no ajustar-se als requisits teòrics i metodològics dels usuaris i, per tant, poden ser desestimades.

Una de les conseqüències de la integració europea és justament la d'obligar els estats a generar informació estadística social progressivament més harmonitzada. Tot i que les estratègies són diverses, és evident que aquesta pressió anirà en augment, fet que fa esperar que en el futur s'hagin de generar noves fonts estadístiques que permeïran la comparabilitat internacional. No obstant això, les fonts de què disposem i que han estat exposades permeten descriure aspectes rellevants sobre les desigualtats socials en concret, però també sobre altres aspectes no menys importants. Aquestes estan a punt per a ser usades i «expressades» no sols pels estadístics, sinó pels estudiosos, els que han de dissenyar i avaluar polítiques, etc. És important que se n'explicitin les virtuts, les restriccions, les mancances, proposar millores tècniques i metodològiques, suggerir noves hipòtesis de treball, ressaltar nous fenòmens no previstos pels instruments de recollida de dades, fins i tot proposar noves fonts. D'aquesta manera es pot avançar en un millor coneixement de la realitat social catalana, i en una major familiarització i estat d'opinió sobre les estadístiques socials i sobre les estadístiques demogràfiques i econòmiques que avui tenim disponibles.

Bibliografia

- ANALÍTICA, S. L. (1996). *Las desigualdades en España. Síntesis estadística*. II Simposio sobre Igualdad y Distribución de la Renta y Riqueza. Fundación Argentaria.
- BUHMANN, B.; RAINWATER, L.; SCHMAUS, G.; SMEEDING, T. (1988). «Equivalence scales, well-being, inequality, and poverty: sensitivity estimates across ten countries using the Luxemburg Income Study (LIS) database». *The review of income and wealth*, Series 34, juny 1988.
- DESAI, M.; SHAH, A. (1988). «An econometric approach to the measurement of poverty». *Oxford Economic Papers*, núm. 40.
- HAGENAARS, A.; VAN PRAAG, B. (1985). «A synthesis of poverty line definitions». *The review of income and wealth*, Series 31, juny.
-

- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA [s. d.]. *Evolució de les principals macro-magnituds de l'economia catalana, 1992-1997*.
- (1992). *Encuesta de Presupuestos Familiares, 1990-1991. Estudio de los Hogares menos favorecidos*.
- (1994). *Encuesta de Presupuestos Familiares, 1990-1991. Principales resultados*.
- (1996). *Encuesta de Presupuestos Familiares. Desigualdad y pobreza en España*.
- KANTOROWITZ, M. (1992). *Aspectos metodológicos en las encuestas de gastos familiares*. Seminario Internacional de Estadística en Euskadi. EUSTAT.
- MARTÍN-GUZMÁN, P.; JANO, D.; BELLIDO, N. (1995). «El efecto de las prestaciones sociales en la desigualdad y la pobreza: un análisis basado en la Encuesta de Presupuestos Familiares 1990-91». II Simposio sobre Igualdad y Distribución de la Renta y la Riqueza. Fundación Argentaria.
- MASATS, M. (1998). «Desigualtat i pobresa». A: GINER, Salvador (ed.). *La Societat Catalana*. Institut d'Estadística de Catalunya.
- MERCADER, M. (1997). «Sobre la desigualdad territorial y personal en España y su evolución reciente». *Hacienda Pública Española*, núm.141 i 142.
- MERCADER-PRATS, M.; DELICADO, P. (1999). «La dimensió de la pobresa a Catalunya, 1973-1990. Una primera explotació de les Enquestes de Pressupostos Familiars». *Les desigualtats socials a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill.
- MIGUÉLEZ, F.; LÓPEZ, P. (1988). *La pobresa a l'àrea metropolitana de Barcelona. Enquesta Metropolitana 1986. Condicions de vida i hàbits de la població de l'àrea metropolitana de Barcelona*. Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.
- NAREDO, J. M. (1993). «Composición y distribución de la riqueza de los hogares españoles». *La distribución de la riqueza*, I Simposio sobre Igualdad y Distribución de la Renta y Riqueza. Fundación Argentaria.
- RUIZ-CASTILLO, J. (1986). *La medición de la desigualdad y la pobreza en España*. Banco de España. Servicio de Estudios.
- SAUTORY, O. (1996). «Les principales mesures d'inégalité». *Actes de journées de méthodologie statistique*.